

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2005 vp

Hallituksen esitys laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys WIPOn tekijänoikeussopimuksen ja WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 23 päivänä maaliskuuta 2004 lähettäessään valmistelevasti käsiteltäviksi sivistysvaliokuntaan seuraavat kaksi hallituksen esitystä samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asioista lausuntonsa sivistysvaliokunnalle:

- hallituksen esitys laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta (HE 28/2004 vp)
- hallituksen esitys WIPOn tekijänoikeussopimuksen ja WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 29/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Jukka Liedes ja vanhempi hallitussihteeri Jorma Waldén, opetusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Asko Välimaa, oikeusministeriö
- tullilylitarkastaja Anssi Kartila, Tullihallitus

- lakimies Eeva Lantto, Viestintävirasto
- toiminnanjohtaja Arto Alaspää ja puheenjohtaja Lasse Saarinen, AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry
- apulaisjohtaja Tuomas Talonpoika, Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry
- johtaja Jukka-Pekka Timonen, Kopiosto ry
- johtaja Satu Kangas, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- projektipäällikkö, varatuomari Antti Kotilainen ja Internet-tarkastaja, oikeustieteen kandidaatti Ilkka Vuorenmaa, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus
- lakimies Tiina Ryhänen, Elisa Oyj
- kehitysjohtaja Marja-Liisa Virtanen, TeliaSonera Finland Oyj
- tutkija Tuomas Mylly
- professori Kimmo Nuotio
- professori Ari-Matti Nuutila
- oikeustieteen tohtori, dosentti Rainer Oesch.

Lisäksi Viestinnän Keskusliitto ry on antanut kirjallisen lausunnon.

Viitetieto

Valiokunnalla on lausuntoa laadittaessa ollut käytettävissään perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 7/2005 vp.

HALLITUKSEN ESITYKSET

Hallituksen esitys HE 28/2004 vp

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi tekijänoikeuslakia ja rikoslakia.

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan tehtäviksi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa vuonna 2001 annetussa direktiivissä edellytetyt muutokset. Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisäksi eräitä muita direktiivistä johtumattomia muutoksia sekä teknisiä tarkistuksia.

Direktiiviin perustuvat teknisten toimenpiteiden kiertämistä ja kiertämisvälineiden levittämistä sekä oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen poistamista ja muuttamista koskevat kiellot ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin otettavaan uuteen lukuun. Rangaistukset kieltojen rikkomisesta ehdotetaan säädettäväksi tekijänoikeuslaissa ja rikoslaissa.

Laittomasti valmistettujen teos- ja muiden aineistokappaleiden maahantuonti yksityiseen tai muuhun tarkoitukseen ehdotetaan rangaistavaksi tekijänoikeusrikkomuksena. Vastaavasti tekijänoikeusrikkomuksena rangaistaisiin myös laittomasti valmistettujen aineistokappaleiden tuonti edelleen kolmanteen maahan vietäviksi. Tuonnista seuraisi hyvitys- ja vahingonkorvausvelvollisuus. Laittomasti valmistetut tallenteet voitaisiin tuomita hävitettäväksi.

Tietoverkoissa ja tietojärjestelmien avulla toteutettavien tekijänoikeusrikosten tunnusmerkistöä ehdotetaan rikoslaissa poistettavaksi ansiotarkoituksen vaatimus.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Sopimuslisenssisäännökset, hyvitysmaksusäännökset sekä eräät valmisteilla olevaan vaapakappalelain uudistukseen kytkeytyvät säännökset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Hallituksen esitys HE 29/2004 vp

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPO:n tekijänoikeussopimuksen sekä 20 päivänä joulukuuta 1996 tehdyn WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen sekä lait sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksella parannetaan esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksien maailmanlaajuisia (kansainvälistä) suojaa muun muassa takaamalla uusia oikeuksia sekä parantamalla esittävillä taiteilijoilla ja äänitetuottajilla aiemmin olleiden oikeuksien tehokasta käyttämistä.

WIPO:n tekijänoikeussopimus on tullut voimaan 6 päivänä maaliskuuta 2002. WIPO:n esitys- ja äänitesopimus on puolestaan tullut voimaan 20 päivänä toukokuuta 2002. Sopimuspuolen osalta, joka liittyy sopimukseen niiden voimaantulon jälkeen, sopimukset tulevat voimaan kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona ratifioimis- tai liittymisasiakirjat on talletettu WIPO:n pääjohtajan haltuun.

Suomen osalta sopimusten ja lakien voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Yleisperustelut**Lausunnon yleiset lähtökohdat*

Lakivaliokunta on toimialansa mukaisesti esitysten sisältämiä ehdotuksia käsitellessään keskittynyt kriminalisointeja sekä oikeudenkäyntimenettelyä koskeviin kysymyksiin. Valiokunta puoltaa oman toimialansa osalta hallituksen esitykseen HE 28/2004 vp sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Niin ikään valiokunta puoltaa oman toimialansa osalta hallituksen esitykseen HE 29/2004 vp sisältyvien sopimusten samoin kuin niiden voimaansaattamista tarkoittavien lakiehdotusten hyväksymistä. Valiokunnalla ei ole huomauttamista näihin ehdotuksiin.

Tekijänoikeuden perimmäisenä tarkoituksena on yhtäältä suojata jo tehdyn luovan työn tuloksia ja toisaalta edistää tulevaisuudessa tehtävää tällaista työtä tunnustamalla tekijälle yksinoikeus luomaansa teokseen. Tämän vuoksi tekijänoikeuslainsäädännössä tekijälle taataan sekä taloudellisia että tekijän henkilöön liittyviä, niin sanottuja moraalisia oikeuksia. Tekijänoikeuskaan ei kuitenkaan voi olla ehdoton, vaan siihen on lainsäädännöllä eri syistä tehty monenlaisia rajoituksia. Nämä rajoitukset ovat puolestaan erilaisia sen mukaan, onko tekijänoikeus säädetty syrjäytymään kokonaan vai onko teoksen käyttäminen sallittu pakko- tai sopimuslisenssijärjestelyyn pohjautuvan säännöksen nojalla.

Tekijänoikeuksien taloudellinen merkitys on parin viime vuosikymmenen aikana kasvanut suuresti. Ennen kaikkea tähän on vaikuttanut tekijänoikeudella suojatun aineiston siirtäminen avoimiin tietoverkkoihin, joiden avulla aineiston nopea levittäminen on mahdollista aivan toisessa laajuudessa kuin aiemmin. Toisaalta tekijänoikeudellisen aineiston saatavilla pitäminen tällaisessa ympäristössä on myös synnyttänyt siihen kohdistuvia uusia uhkia, koska myös teosten luvattomien kopioiden levittäminen on mahdollista aiempaa tehokkaammin.

Koska tietoverkoissa tapahtuva viestintä on nykyisin arkipäiväistäynyt ja koska tekijänoikeuslainsäädäntöä luonnollisesti sovelletaan myös niissä saatavilla olevaan aineistoon, on syntynyt myös vaara, että aivan tavalliset tietoverkon käyttäjät saattavat ymmärtämättömyytään suorittaa toimintoja, jotka ainakin ulkoisesti voivat täyttää esimerkiksi tekijänoikeusrikkomuksen tunnusmerkistön. Tämän vuoksi on tärkeää, että tekijänoikeuslainsäädännön sisällöstä ja muun muassa nyt tehtävistä muutoksista laajasti ja tehokkaasti tiedotetaan. Valiokunta yhtyy hallituksen esityksen yleisperustelujen (s. 14/I) mainintaan siitä, että tekijänoikeusasioista huolehtivilla viranomaisilla on muun muassa juuri tietoverkoissa viestintää harjoittavien yksilöiden kannalta erityinen tiedotus- ja neuvontavastuu. Tämän vastuun käytännön toteuttamiseksi olisi suositeltavaa esimerkiksi se, että viranomaiset laatisivat tekijänoikeuslainsäädännön sisältöä selvittäviä yleistajuisia oppaita.

Laillisuusperiaate

Lakivaliokunta huomauttaa, että tekijänoikeudella suojattujen teosten viimekätisiä käyttäjiä ovat tavallisesti kuluttajan asemassa olevat yksityiset ihmiset. Heidän näkökulmastaan tekijänoikeuden suojaksi rakennettavia erilaisia teknisiä järjestelyjä ei saa viedä niin pitkälle, että ne voivat jopa estää teoksen laillisen hyödyntämisen. Käsiteltävänä olevassa esityksessä tällaisissa tilanteissa ehdotetaan muun muassa sallittavaksi teosta suojaavan teknisen toimenpiteen kiertäminen. Suhteessa lainsäädäntöön yksittäisten ihmisten kannalta on taasen tärkeää, että heillä on myös tosiasiallinen mahdollisuus saada selville, millaisilla edellytyksillä ja miten teosta voi laillisesti hyödyntää. Tältä kannalta tarkasteltuna tekijänoikeuslakia voidaan pitää jopa poikkeuksellisen vaikeana. Alkuperäiseen lakiin myöhemmin tehdyt lukuisat muutokset ovat aiheuttaneet esimerkiksi sen, että laissa on runsaasti sisäisiä viittauksia.

Kuten perustuslakivaliokunta huomauttaa lausunnossaan, tekijänoikeuslain vaikeaselkaisuus voi muodostua ongelmalliseksi rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvän täsmällisyysvaatimuksen kannalta. Tämänkin vuoksi on syytä kiinnittää huomiota siihen, että tekijänoikeuden suojaksi annettujen säännösten rikkominen on säädetty kaiken kattavasti rangaistavaksi tekijänoikeuslain 56 a §:ssä tarkoitettuna tekijänoikeusrikkomuksena. Kyseinen säännös on niin sanottu blankorangaistussäännös, joiden ongelmallisuuteen sekä lakivaliokunta että perustuslakivaliokunta ovat aiemmin eri yhteyksissä kiinnittäneet huomiota (ks. esim. LaVM 28/2002 vp, s. 6/II ja LaVL 5/1994 vp sekä PeVM 25/1994 vp, s. 8/I, PeVL 15/1996 vp ja PeVL 20/1997 vp). Lisäksi laillisuusperiaatteen kannalta on syytä kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi juuri 56 a §:n blankorangaistussäännös tulee sovellettavaksi lain 5 luvun mukaisiin tekijänoikeuden lähioikeuksiin lain 60 §:ssä olevan viittaussäännöksen nojalla.

Lakivaliokunta esittää laillisuusperiaatteeseen palautuvia yksityiskohtaisia huomautuksia jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa 56 a §:n kohdalla.

Tekijänoikeuslain vaikeasti avautuvan sisällön vuoksi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta ongelmattomaa ei ole myöskään se, että rikoslain 49 luvussa olevissa, tekijänoikeuden suojaksi säädettyissä rikostunnusmerkistöissä yhtenä keskeisenä teonkuvaukseen sisältyvänä osana mainitaan toimiminen "tekijänoikeuslain säännösten vastaisesti". Kuten perustuslakivaliokunta myös lakivaliokunta pitää tärkeänä, että tekijänoikeuslain sisällöllinen mutkikkuus otetaan erityisesti huomioon, kun tekijänoikeusrikkomussäännöstä tai rikoslain 49 lukuun sisältyviä tunnusmerkistöjä yksittäistapauksissa sovelletaan.

Lakivaliokunnan mielestä sivistysvaliokunnan olisi mietintönsä perusteluissa syytä kiinnittää huomiota tarpeeseen uudistaa tekijänoikeuslakia myös edellä mainittujen laillisuusperiaatteeseen liittyvien ongelmien vuoksi.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta

Teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen ja levittämisen kieltö

Ehdotetun 50 b §:n 1 momentin mukaan tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai kiertämistä helpottavia laitteita, tuotteita tai osia ei saa valmistaa tai tuoda maahan yleisölle levittämistä varten, levittää yleisölle, myydä, vuokrata, mainostaa myytäväksi tai vuokrattavaksi eikä pitää hallussa kaupallisessa tarkoituksessa. Myöskään tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertämisen mahdollistavia tai sitä helpottavia palveluja ei saa tarjota. Kiellon rikkominen ehdotetaan rangaistavaksi joko tekijänoikeuslain 56 e §:n mukaisena teknisen toimenpiteen loukkauksena tai sitten rikoslain 49 luvun 4 §:ssä tarkoitettuna teknisen suojauksen kiertämiskeinorikkoksena. Viimeksi mainitun teon tunnusmerkistön täyttyessä rangaistusmaksimi on vuosi vankeutta.

Ehdotetun uuden kriminalisoinnin vuoksi on tärkeää, että tekijänoikeuslain 50 b §:stä käy mahdollisimman yksiselitteisesti ilmi, mitä laitteita kieltö koskee. Tästä säädetään pykälän 2 momentissa, joka sisältää kolme eri tapausta, joissa laite, tuote tai osa kuuluu 1 momentissa tarkoitettuun kiellon piiriin. Näistä ensimmäisen mukaan kielletty on sellainen laite tai palvelu, jota markkinoidaan, mainostetaan tai pidetään kaupan tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämiseksi. Jos kiellon alaan kuuluvan laitteen tai palvelun tunnusmerkiksi säädetään nimenomaan niiden markkinointi tai mainostaminen, tuloksena on kehämäinen säännös, koska 1 momentin mukaan juuri muun muassa myytäväksi tai vuokrattavaksi mainostaminen on kiellettyä. Toisaalta tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 6 artikla sisältää vastaavan säännöksen. Lakivaliokunnan arvion mukaan säännöksen keskeinen tarkoitus tulee kuitenkin toteutetuksi jo sillä, että tekijänoikeuslain 50 b §:n 2 momentin 2 ja

3 kohdan perusteella kielletyiksi tunnistettavien laitteiden tai palveluiden markkinointi kielletään. Tämän vuoksi lakivaliokunta esittää,

että sivistysvaliokunta harkitsee tekijänoikeuslakiin ehdotetun 50 b §:n 2 momentin 1 kohdan tarpeellisuutta.

Välimiesmenettely

Tekijänoikeuslain 54 §:ssä säädetään siitä, mitä asioita koskevat riidat ratkaistaan välimiesmenettelyssä "siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään". Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että avoin valtuutus välimiesmenettelyn asetuksentasoiseen sääntelyyn ei ole asianmukainen perustuslain 21 §:n 2 momentin kannalta, koska mainitun säännöksen mukaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että lakiin lisätään säännökset asianosaisten oikeusturvan kannalta olennaisten oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista välimiesmenettelyssä ja että ehdotettu asetuksenantovaltuus — jos sitä pidetään tarpeellisena — muotoiltaan lakia tarkempien säännösten antamista tarkoittavaksi. Lakivaliokunta puolestaan on kiinnittänyt lisäksi huomiota siihen, että voimassa olevassa tekijänoikeusasetuksessa (574/1995) välimiesmenettelyä koskee kaikkiaan vain kolme pykälää. Jos tällaista erityissääntelyä edelleen pidetään tarpeellisena, lakivaliokunta esittää,

että tekijänoikeusasetukseen nykyisin sisältyvät säännökset välimiesmenettelystä siirretään lakiin ja että lakiin sisältyvä asetuksenantovaltuus poistetaan.

Tekijänoikeusrikkomus

Ehdotettu 56 a §:n 1 momentti sisältää asiallisesti kaksi erilaista tunnusmerkistöä, jotka rangaistaan tekijänoikeusrikkomuksena. Näistä ensimmäisen mukaan kyseiseen rikkomukseen syyllistyy se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo sellaista tekijänoikeuslain säännöstä, jolla suojataan tekijänoikeutta, taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla an-

nettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä taikka 53 §:n 1 momentissa tai 54 b §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa.

Säännös on ongelmallinen sen vuoksi, että siihen sisältyvä rangaistavan teon kuvaus on erittäin väljä viitattaessaan yleisesti lain säännöksiin, joilla suojataan tekijänoikeutta. Yleisperusteissa esitettyyn viitaten lakivaliokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, ettei tällainen kirjoitustapa vastaa niitä vaatimuksia, joita rangaistussäännöksille nykyisin asetetaan.

Ehdotetun sääntelyn ongelmallisuutta korostaa tekijänoikeuslain säännösten jo edellä todetun vaikeaselkoisuuden lisäksi vielä se, että syyksiluettavuusvaatimuksena mainitaan tahallisuuden rinnalla törkeä tuottamus. Osa säännöksen aiheuttamista ongelmista saattaa olla ratkaistavissa sillä, että yksittäistapauksissa sovelletaan rikoslain 4 luvun 2 §:n kieltoerehdysään-
nöstä. Sen mukaan tekijä on rangaistusvastuusta vapaa, jos hän erehtyy pitämään tekoaan sallituna tilanteessa, jossa erehtymistä on pidettävä ilmeisen anteeksiannettavana muun muassa lain sisällön erityisen vaikeaselkoisuuden vuoksi.

Lakivaliokunnan mielestä kieltoerehdysään-
nöksen soveltaminen ei kuitenkaan yksistään riitä ratkaisemaan pykälän 1 momentin 1 kohdasta aiheutuvia ongelmia. Siksi valiokunta on päättänyt esittämään syyksiluettavuusvaatimuksen rajaamista tahallisuuteen. Tällöin pelkkä huolellisuusvelvollisuuden rikkominen ei voi koskaan johtaa siihen, että henkilöä rangaistaan tekijänoikeusrikkomuksesta. Törkeän tuottamuksen poistamista säännöksen soveltamisen syyksiluettavuusvaatimuksista puoltaa myös se, että törkeä huolimattomuus ei sovi hyvin yhteen saman momentin 2 kohtaan sisältyvän toisen teon kuvauksen kanssa.

Tekijänoikeuslain 56 a §:n 1 momentin 2 kohdan pääasiallinen ongelma liittyy perustuslakivaliokunnan esittämien tavoihin siihen, että siinä ei edellytetä tuonnin tapahtuvan kaupallisia tarkoituksia varten, vaan rangaistavaa on kappaleen maahantuonti myös yksityisessä tarkoituksessa käytettäväksi. Kuten perustuslakivaliokunta lausunnossaan toteaa, maahan saapuvaa henkilöä on siten säännöksen perusteella mahdollista

epäillä syylliseksi tekijänoikeusrikkomukseen siinäkin tapauksessa, että hänen hallussaan on teokappaleen hankintamaan lainsäädännön mukaan laillisesti valmistettu kappale. Perustuslakivaliokunta katsookin lausunnossaan, että näin laaja, tekijänoikeuden suojan näkökulmasta kaikkein vähäisimpienkin tekojen kriminalisointi ei vastaa parhaalla mahdollisella tavalla vaatimusta eri perusoikeusnäkökohtien tasapainottamisesta. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta pitää aiheellisena, että rangaistussäännöstä tarkistetaan oikeasuhtaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia paremmin vastaavaksi.

Lakivaliokunta yhtyy osaltaan perustuslakivaliokunnan näkemykseen kriminalisoinnin laajuudesta. Lakivaliokunta ei pidä hyväksyttävänä sitä, että hallituksen esityksen yleisperusteluisa (s. 71/I) esitetyn mukaisesti pelkästään tuonin tarkoitukseen liittyvien mahdollisten näyttöongelmien vuoksi säädetään hyvin laaja-alainen kriminalisointi. On myös todennäköistä, että tällaisen lavean kriminalisoinnin soveltaminen jää valvontaan liittyvien käytännön vaikeuksien vuoksi varsin sattumanvaraiseksi.

Ehdotettu tunnusmerkistö on myös sisällöltään pulmallinen, koska siinä edellytetään, että henkilöllä yhtäältä on käsitys siitä, millaisissa olosuhteissa kyseinen teoksen kappale on valmistettu, ja toisaalta siitä, mitä Suomen tekijänoikeuslainsäädännössä säädetään kappaleen valmistamisesta kyseisissä olosuhteissa. Ehdotuksen mukaan tunnusmerkistö täytyisi jo silloin, kun henkilöllä olisi "perustellusti syytä epäillä", että teokappale on valmistettu edellä tarkoitetuissa oloissa. Koska tällaisten päätelmien tekeminen pelkästään esimerkiksi teoksen ostoon liittyvien ulkoisten olosuhteiden perusteella on varsin vaikeaa, lakivaliokunta korostaa, että sen mielestä säännöksessä tarkoitettun epäilykynnyksen voidaan katsoa olevan käsillä vasta silloin, kun jokin tavanomaisesta ostotapahtumasta selvästi poikkeava seikka jokseenkin yksiselitteisesti osoittaa kyseessä olevan laittomasti valmistettu teokappale.

Lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös säännöksen kielelliseen muotoiluun, jon-

ka mukaan henkilöllä tulee olla "perustellusti syytä epäillä" siinä tarkoitettua seikkaa. Valiokunnan mielestä säännöksen kirjoitustapaa on syytä tarkistaa niin, että siinä selvemmin viitataan nimenomaan epäilyyn johtaneille syyille asetettaviin korotettuihin vaatimuksiin.

Ehdotetulla 56 a §:n 1 momentin 2 kohdan säännöksellä pyritään hyväksyttävään päämäärään eli rajoittamaan laittomasti valmistettujen teokappaleiden maahantuontia. Viime kädessä tällainen maahantuonnin rajoittaminen vaikuttaa yleisemminkin tekijänoikeutta loukkaavan toiminnan kannattavuuteen. Voimassa olevan säännöksen mukaan rangaistavaa onkin vain se, että joku tuo maahan laittomasti valmistetun teoksen kappaleen yleisön keskuuteen levitettäväksi. Sääntelyn päämäärät huomioon ottaen hyväksyttävänä ei voida kuitenkaan pitää sitäkään, että joku voisi rajoituksetta tuoda laittomasti valmistettuja teoksen kappaleita omaan käyttöönsä, koska myös tällaiset omaan käyttöön tarkoitettut kappaleet voivat päätyä vaihdantaan. Samalla tämän kaltainen maahantuonti olisi myös omiaan vähentämään laillisesti valmistettujen teokappaleiden kysyntää. Toisaalta sääntelyn oikeasuhtaisuus edellyttää, että mikä tahansa laittomasti valmistettujen teokappaleiden maahantuonti ei voi olla rangaistavaa. Tämän vuoksi pykälä on lakivaliokunnan mielestä tarpeen muotoilla uudelleen siten, että siinä korostuu säännöksen tarkoitus eli tekijänoikeudelle annettava tehokas suoja, mutta että samalla rangaistavuuden ulkopuolelle jätetään tekijänoikeuden suojan kannalta kaikkein vähäisimmät teot.

Edellä olevilla perusteilla lakivaliokunta esittää, että tekijänoikeuslain 56 a §:n 1 momentti voisi kuulua esimerkiksi seuraavasti:

Joka (*poist.*)

1) rikkoo sellaista tämän lain säännöstä, jolla suojataan tekijänoikeutta, taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä taikka 53 §:n 1 momentissa tai 54 b §:n 1 momentissa tarkoitettua kieltoa, taikka

2) tuo maahan tai Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi teoksen *kappaleita, joiden hän tietää tai joita hänellä on perusteltua syytä epäillä valmistetuiksi* ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava rikoslain 49 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna tekijänoikeusrikoksena, *tekijänoikeusrikoksesta* sakkoon.

Menettämisseuraamus

Tekijänoikeuslain 58 § sisältää menettämisseuraamusta koskevat säännökset. Pykälän uuden 2 momentin mukaan rangaistusmääräyksen antaja voi asianomistajan vaatimuksesta määrätä teoksen kappaleen hävitettäväksi, jos teoksen kappale on valmistettu tai levitetty yleisölle vastoin tekijänoikeuslakia taikka tuotu maahan tai Suomen alueelle 56 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Hallituksen esityksen perustelujen (s. 134/I) mukaan muutoksella on tarkoitus helpottaa ennen kaikkea maahan tuotujen luvattomasti valmistettujen teosten kappaleiden hävittämistä.

Rangaistusmääräysmenettelyssä voidaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) 1 §:n 1 momentin mukaan määrätä sakkorangaistus ja enintään 1 000 euron suurinen menettämisseuraamus rikkomuksesta, josta tapaukseen sovellettavassa rangaistuslainsäädännössä ei ole esillä olevien asianhaaran varalta säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tekijänoikeuslakiin ehdotetun 58 §:n 2 momentin sanamuoto synnyttää kuitenkin vaikutelman siitä, että sillä erityissäännöksenä syrjäytettäisiin rangaistusmääräysmenettelystä annettuun lakiin sisältyvä menettämisseuraamusta koskeva euroääräinen yläraja. Saadun tiedon mukaan säännöksellä pyritään kuitenkin vain suhteessa pykälän 1 momentissa olevaan sääntelyyn selventämään sitä, että hävittämismääräys voidaan antaa myös silloin, kun rangaistusmääräysmenettelys-

sä määrätään menettämisseuraamus. Näin ollen säännöksen soveltamisala määräytyisi kyseen tulevan menettämisseuraamuksen osalta edelleen rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain mukaan.

Lakivaliokunnan mielestä säännöstä on edellä mainittujen tulkintaongelmien välttämiseksi tarpeen selventää lisäämällä siihen viittaus rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain mukaiseen menettelyyn.

Edellä olevan perusteella lakivaliokunta esittää sivistysvaliokunnalle, että tekijänoikeuslain 58 §:n 2 momentti muotoiltaisiin uudelleen esimerkiksi seuraavaan tapaan:

Jos teoksen kappale on valmistettu tai levitetty yleisölle vastoin tätä lakia taikka tuotu maahan tai Suomen alueelle 56 a §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla ja se määrätään rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) mukaan valtiolle menetetyksi, voidaan asianomistajan vaatimuksesta samalla määrätä, että teoksen kappale on hävitettävä.

Välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan vastuuvapaus

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi 60 a §, jossa viitataan tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 13—25 §:ään. Kyseisissä pykälissä säädetään tekijänoikeutta ja tekijänoikeuden lähioikeuksia loukkaavan aineiston saannin estämisestä ja siinä noudatettavasta menettelystä.

Esityksen perustelujen (s. 134/II) mukaan kyseinen viittaussäännös ja prosessioikeuden yleissäännökset täyttävät tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaisamisesta tietoyhteiskunnassa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 8 artiklan 3 kohdassa asetetut vaatimukset. Niiden mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen. Direktiivissä tarkoitettu kielto tai

määräys tulee näin ollen olla mahdollista kohdistaa myös sellaisiin välittäjiin, joilla ei ole keinoja kontrolloida välittäjän yhteyksien kautta kulkevaa aineistoa.

Hallituksen esityksessä (s. 45/I) katsotaan, että oikeudenkäymiskaaren 7 lukuun sisältyvät säännökset yksityisoikeudellisissa riita-asioissa käytettävistä turvaamistoimista — erityisesti mainitun luvun 3 § — ovat sovellettavissa myös välittäjinä toimivia palveluntarjoajia vastaan välitystoiminnan luonteesta riippumatta. Lakivaliokunnan tietoon on kuitenkin saatettu, että hallituksen esityksen antamisen jälkeen on annettu käräjäoikeuden päätös, jossa hylättiin hakemus välittäjänä toimineelle operaattorille annettavasta määräyksestä estää tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saanti.¹ Käräjäoikeus hylkäsi turvaamistoimihakemuksen, koska se katsoi, että hakijat eivät olleet osoittaneet oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n säännöksen soveltamisen edellytyksenä olevaa vaadettua oikeutetuksi ja että turvaamistoimen perusteena oleva vaadeedellytys ei siis täyttynyt.

Valiokunta on edellä esitetystä syystä joutunut arvioimaan uudelleen sen, missä määrin hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely riittää suojaamaan tekijänoikeuden haltijoita. Ottaen huomioon erityisesti sen, että tekijänoikeuden loukkausten määrä on saatujen tietojen mukaan jatkuvassa kasvussa, lakivaliokunta on päättänyt esittämäänsä, että tekijänoikeuslakia jo nyt täydennetään säännöksillä, joiden nojalla voidaan ryhtyä toimenpiteisiin loukkausten jatkumisen estämiseksi. Siitä huolimatta, että tällaiset pykälät nyt otetaan tekijänoikeuslakiin, valiokunta painottaa, että ne on syytä ottaa uudelleen tarkasteltaviksi siinä vaiheessa, kun pannaan täytäntöön teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY. Siihen mennessä on voitu luultavasti saada myös jo kokemuksia näiden pykälien toimivuudesta.

Harkitessaan tarvittavan uuden sääntelyn sisältöä lakivaliokunta on pitänyt lähtökohtanaan

¹ Helsingin käräjäoikeuden päätös nro 31693, annettu 21.12.2004 (ei lainvoimainen).

seuraavia seikkoja. Ensinnäkin teosten tekijöillä on perustellut odotukset siitä, että he saavat luomiensa teosten käyttämisestä oikeudenmukaisen korvauksen. Tällöin laittoman toiminnan estämiseksi tulee olla käytettävissä riittävät keinot. Ensisijaisesti näiden keinojen tulee kohdistua siihen henkilöön, jonka väitetään saattavan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Keinojen riittävän tehokkuuden takaamiseksi niitä tulee kuitenkin viime kädessä olla mahdollista kohdistaa myös viestien välittäjinä toimiviin teleyrityksiin. Sekä viestinnän vapauden turvaamisen näkökulmasta yleensä että väitetyn loukkaajan oikeusturvan kannalta erityisesti on tärkeää, että tällaisille viestinnän harjoittamiseen puuttuville toimille asetetaan riittävät edellytykset ja että asiassa noudatettava menettely sisältää takeet kaikkien osapuolten oikeuksien huomioon ottamisesta. Valiokunta on niin ikään pitänyt tärkeänä, ettei ehdotetuilla säännöksillä missään tapauksessa vaaranneta kiistan kohteena olevaan viestintään nähden ulkopuolisten oikeuksia.

Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin estäminen, uusi 60 a—60 d §

Edellä esitetystä yleisistä lähtökohdista käsin valiokunta esittää, että lakiin lisätään esimerkiksi seuraavan sisältöiset pykälät, jotka koskevat tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin estämistä.

60 a §. Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimella olisi oikeus määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjä taikka muu välittäjänä toimiva palvelun harjoittaja luovuttamaan liittymän yhteystiedot tekijälle tai hänen edustajalleen. Määräyksen kohteena olisivat siis tietoliikennealalla toimivat teleoperaattorit. Luovutettavat tiedot koskisivat vain sitä teleliittymää, josta saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Tuomioistuimelle esitettävässä tietojen luovutuspyynnössä olisi näin ollen osoitettava, että kyseessä on tällainen aineisto.

Koska 1 momentin nojalla tietoja ei luovutettaisi viranomaiselle vaan suoraan toiselle yksityiselle, säännös sisältäisi myös luovuttamisvel-

vollisuutta rajaavan edellytyksen. Sen mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa vain sellaisen liittymän osalta, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa. Viime kädessä tuomioistuimen tehtävänä olisi valvoa, että aineiston yleisön saataville saataminen laajuudeltaan ylittää tämän merkittävyyssynnyksen. Jos tämä kriteeri ei täyty, tekijällä tai hänen edustajallaan on aina mahdollisuus kääntyä asiassa poliisin puoleen. Poliisilla taas on poliisilain 36 §:n 2 momentin nojalla oikeus saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelossa, tai telepäätelaitteen tai liittymän muut yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan poliisille kuluun tehtävän suorittamiseksi.

Koska kyse voi olla vain yksittäistapauksellisesta tietojen luovuttamisesta, luovuttamista koskevan pyynnön tulisi myös olla sillä tavoin yksilöity, että yhtäältä tuomioistuin voisi antaa riittävän tarkkarajaisen luovuttamismääräyksen ja että toisaalta välittäjänä toimiva operaattori pystyisi asianmukaisesti paikantamaan sen, mistä teleliittymästä on kyse.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittauksen eräisiin sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) pykäliin. Tästä seuraa, että yhteystiedot saaneeseen tekijään tai hänen edustajaansa sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin muihinkin sivullisiksi katsottaviin henkilöihin, joilla sähköisen viestinnän tietosuojalain nojalla on oikeus käsitellä sähköisen viestinnän tunnistamistietoja.

Pykälän nojalla tapahtuvassa tietojen luovuttamisessa on välittäjinä toimivien operaattoreiden kannalta kyse heille lain nojalla asetettavasta, normaalitoimintaan kuulumattomasta velvollisuudesta. Viime kädessä tietojen luovuttaminen edistää toisten yksityisten toimijoiden taloudellisten etujen turvaamista. Näistä syistä lakivaliokunta esittää säädettäväksi, että välittäjänä toimivalla operaattorilla olisi 3 momentin nojalla oikeus saada yhteystietoja pyytäneeltä korvaus tietojen luovuttamisesta aiheutuneista kuluista samoin kuin sellaisesta vahingosta, josta

välittäjä mahdollisesti joutuu tietojen luovuttamisen vuoksi vastaamaan. Säännöksessä tarkoitettu korvausvelvollisuus olisi oletettavasti samalla omiaan suuntaamaan pykälässä tarkoitettuja tietojen luovuttamispyyntöjä tekijänoikeuden suojan toteuttamisen kannalta merkityksellisiin tapauksiin.

60 a § (Uusi)

Tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus tuomioistuimen määräyksellä salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa saada lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjältä taikka muulta välittäjänä toimivalta palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Tiedot tulee antaa ilman aiheutonta viivytystä. Tietojen luovuttamista koskevan asian käsittelyssä noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja yhteystietoja saaneeseen tekijään tai hänen edustajaansa sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4, 5, 8, 19, 31, 41 ja 42 §:ssä säädetään viestinnän luottamuksellisuudesta ja yksityisyyden suojasta, viestien ja tunnistamistietojen käsittelystä, tietoturvasta, ohjauksesta ja valvonnasta, pakkokeinoista sekä rangaistuksista.

Tässä pykälässä tarkoitetun tekijän tai hänen edustajansa on korvattava tietojen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut sekä mahdollinen vahinko lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjälle taikka muulle välittäjänä toimivalle palvelun tarjoajalle.

60 b §. Pykälä sisältäisi säännöksen, jonka mukaan tekijällä tai tämän edustajalla on tekijänoikeus

keuden loukkauksen jatkamisen estämiseksi oikeus ajaa kannetta väitettyä loukkaajaa vastaan. Jos tuomioistuimien hyväksyy kanteen, sen tulisi määrätä, että tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saattaminen yleisön saataviin on lopetettava. Kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko.

60 b § (Uusi)

Tekijällä tai hänen edustajallaan on loukkauksen jatkamisen kieltämiseksi oikeus ajaa kannetta sitä vastaan, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin. Hyväksyessään kanteen tuomioistuimen on samalla määrättävä, että aineiston saattaminen yleisön saataviin on lopetettava. Tuomioistuimien voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

60 c §. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuimen mahdollisuudesta antaa määräys, jonka mukaan tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin on keskeytettävä. Keskeyttämismääräys annettaisiin välittäjänä toimivalle operaattorille. Pykälässä ei yksilöitäisi sitä teknistä tapaa, jolla keskeyttämismääräys olisi pantava toimeen, vaan se jäisi kyseisen operaattorin harkintaan.

Pykälän *1 momentin* mukaan keskeyttämismääräys voitaisiin antaa 60 b §:ssä tarkoitettua kieltoakannetta koskevan oikeudenkäynnin aikana. Koska kyse on keskeyttämismääräyksestä, sen antaminen edellyttäisi luonnollisesti sitä, että tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa edelleen pidetään yleisön saatavilla. Keskeyttämismääräyksen antaminen edellyttäisi myös sitä, että tuomioistuimen arvion mukaan määräys ei olisi kohtuuton ottaen huomioon sekä kyseistä aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjän että tekijän oikeudet.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin mahdollisuudesta antaa keskeyttämismääräys silloin, kun 60 b §:ssä tarkoitettua kieltoakannetta ei ole vielä nostettu. Koska asia joudutaan tällöin ratkaisemaan jossain määrin epävarmemmassa tilanteessa kuin kanteen käsittelyn jo ollessa

käynnissä, keskeyttämismääräys voitaisiin antaa vain, jos *1 momentissa* mainittujen edellytysten lisäksi olisi samalla ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi. Käytännössä tämä edellyttäisi näyttöä siitä, että tekijälle koituvat taloudelliset menetykset muodostuisivat huomattaviksi, jos keskeyttämismääräystä ei annettaisi ennen oikeudenkäynnin alkua. Oikeusturvasyistä momentissa edellytettäisiin myös, että tuomioistuimen olisi ennen määräyksen antamista varattava tilaisuus tulla kuulluksi sekä sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, että sille, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin. Koska tämän momentin mukainen keskeyttämismääräys on lähinnä tekijän taloudellisten oikeuksien toteutumista turvaava ennakkollinen toimi, olisi tekijältä tai hänen edustajaltaan syytä edellyttää nopeaa toimintaa määräyksen antamisen jälkeen. Tämän vuoksi määräys raukeaisi, jos 60 b §:ssä tarkoitettua kieltoakannetta ei nostettaisi kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta. Tämän momentin mukaisen asian käsittelyyn sovellettaisiin hakemusasioiden käsittelyä koskevia oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Aiemmin esitetyn mukaisesti lakivaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että tekijänoikeutta koskevan riidan ulkopuoliset tahot eivät joudu millään tavoin kärsimään kyseisen riidan vireilläolosta. Tämän vuoksi pykälän *3 momentti* sisältäisi ehdottoman kiellon, jonka mukaan sen paremmin *1* kuin *2 momentin*kaan nojalla annettu keskeyttämismääräys ei saisi vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestijä.

Jotta keskeyttämismääräyksiä ei haettaisi kovin kevein perustein, pykälän *4 momentissa* säädettäisiin keskeyttämismääräyksen hakijalle velvollisuus korvata määräyksen kohteeksi joutuneen tahon samoin kuin teleliittymän haltijan kulut sekä määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko siinä tapauksessa, että 60 b §:ssä tarkoitettu kieltoakanne hylätään tai keskeyttämismääräys *2 momentin* nojalla raukeaa.

60 c § (Uusi)

*Tuomioistuimien voi 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta käsitellessään tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän taikka muun välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saatamisen yleisön saataviin (**keskeyttämismääräys**), jolle sitä voidaan pitää kohtuuttomana ottaen huomioon aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjän ja tekijän oikeudet.*

Ennen 60 b §:ssä tarkoitettua kanteen nostamista tuomioistuimien voi tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta antaa keskeyttämismääräyksen, jos sen antamiselle on I momentissa mainitut edellytykset ja jos on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi. Tuomioistuimen on varattava sekä sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, että sille, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin, tilaisuus tulla kuulluksi. Asian käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään. Tämän momentin nojalla annettu keskeyttämismääräys raukeaa, jollei 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta nosteta kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta.

Tämän pykälän nojalla annettu keskeyttämismääräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä.

Keskeyttämismääräystä vaatineen on korvattava sille, jolle määräys on annettu, samoin kuin asianomaisen teleliittymän haltijalle määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko sekä asiassa aiheutuneet kulut, jos 60 b §:ssä tarkoitettu

kante hylätään tai keskeyttämismääräys 2 momentin nojalla raukeaa.

60 d §. Pykälän nojalla 60 a—60 c §:ssä olevia säännöksiä sovellettaisiin myös tekijänoikeuslain 5 luvun mukaisen lähioikeuden haltijaan ja tämän edustajaan.

60 d § (Uusi)

Mitä edellä 60 a—60 c §:ssä säädetään, sovelletaan vastaavasti 5 luvussa säädetyn lähioikeuden haltijaan ja hänen edustajaansa.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että lakiin lisättävien uusien pykälien vuoksi 60 a §:n edellä oleva väliotsikko pitää muuttaa. Sopiva uusi väliotsikko voisi olla esimerkiksi Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin estäminen.

2. Laki rikoslain muuttamisesta

Teknisen suojauksen kiertäminen

Rikoslain 49 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 §, joka koskisi teknisen suojauksen kiertämistä. Säännöksen mukaan rangaistaisiin sitä, joka tekijänoikeuslain 50 a §:ssä säädetyn kiellon vastaisesti ja siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa, kiertää teoksen suojana olevan tehokkaan teknisen toimenpiteen. Rangaistuksena on sakkoa tai enintään vuosi vankeutta.

Lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota pykälän perusteluihin (s. 136/II), joissa säännöksen soveltamisalasta esitetään varsin laaja tulkinta: "-- on olemassa useita oikeudenhaltijoita, joiden teoksista tai muista suojan kohteista tekninen suojaus on luvatta poistettu. Tehtyä rikosta arvioitaisiin kokonaisuutena siten, että saman teon piiriin katsottaisiin kuuluvan kaikki henkilön tekemät suojauksen luvattomat purkamiset tai kiertämiset, joiden osalta rikoslain 8 luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetty kahden vuoden vanhentumisaika ei ole vielä kulunut umpeen." Valiokunta huomauttaa, että näin kategorinen lausuma poikkeaa niistä periaatteista,

joita rikosoikeudessa yleensä noudatetaan rikosten rajaamisessa ns. pitkittäissuunnassa. Tällöin kyse on ennen kaikkea siitä, miten arvostellaan tilanteita, joissa henkilön tunnusmerkistön mukainen käyttäytyminen jaksottuu useiksi, ajallisesti toisiaan seuraaviksi eriksi. Vuonna 1992 toteutetun rikoslain 7 luvun uudistuksen myötä rikosoikeudestamme katosi niin sanottu jatkettujen rikosten konstruktio. Uudistuksen yhteydessä lakivaliokunta kuitenkin huomautti, että teko, jota luonnollisen katsantokannan mukaan on pidettävä yhtenä tekona, tulee aikaisempaa useammin katsoa yhdeksi eikä useammaksi rikokseksi (ks. LaVM 15/1990 vp, s. 3). Tästä ei kuitenkaan vielä seuraa, että kaikki rikoksen vanhentumisajan puitteissa tehdyt teot ilman muuta kuuluisivat "saman teon" piiriin.

Lakivaliokunta huomauttaa tämän vuoksi, että hallituksen esityksen perusteluista poiketen tulee ensin yleisesti noudatettavien rikosoikeudellisten periaatteiden mukaisesti arvioida se,

onko tekoja yksi vai useampia. Tämän jälkeen on sitten jokaisen teon osalta erikseen tutkittava, täyttyykö teknisen suojauksen kiertämisen rangaistavuuden edellytyksenä oleva huomattavan haitan tai vahingon edellytys vai onko teko tällaisen edellytyksen puuttuessa mahdollisesti rangaistava tekijänoikeuslain 56 e §:ssä tarkoitettuna teknisen toimenpiteen loukkauksena.

Edellä olevaan viitaten lakivaliokunta pitää aiheellisena, että sivistysvaliokunta mietintönsä perusteluissa toteaisi hallituksen esityksen perustelujen sanotuin tavoin poikkeavan rikosoikeudessa yleensä noudatettavista periaatteista.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää sivistysvaliokunnalle,

että sivistysvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 15 päivänä huhtikuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tuija Brax /vihr	Tero Rönni /sd
vpj.	Susanna Rahkonen /sd	Petri Salo /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Minna Sirnö /vas
	Tatja Karvonen /kesk	Timo Soini /ps
	Petri Neittaanmäki /kesk	Astrid Thors /r
	Heli Paasio /sd	Jan Vapaavuori /kok.
	Lyly Rajala /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.